

1.2. OBJAŚNIENIA PODSTAWOWYCH POJĘĆ

Turystyka to ogół czynności osób podróżujących i przebywających w miejscu poza ich zwykłym otoczeniem przez okres nieprzekraczający 12 miesięcy, w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych, z wyłączeniem celu podjęcia pracy zarobkowej.

Uczestnikami turystyki są **odwiedzający**. Kategoria ta dotyczy **turystów** (tzn. odwiedzających, którzy przynajmniej przez jedną noc korzystali z miejsc zbiorowego lub indywidualnego zakwaterowania w odwiedzanym miejscu) i **odwiedzających jednodniowych (beznoclegowych)**¹.

Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania definiowane są jako obiekty, które oferują podróżnym nocleg w pokojach lub innych pomieszczeniach, przy czym liczba oferowanych miejsc musi być większa niż pewne określone minimum, wynikające z potrzeb pojedynczej rodziny. Wszystkie miejsca w obiekcie muszą podlegać wspólnemu zarządowi na zasadach komercyjnych, nawet jeśli obiekt nie ma charakteru dochodowego.

¹ „Metodologia Unii Europejskiej w dziedzinie statystyki turystyki”, GUS, Departament Warunków Życia, Warszawa 1998.

Do **obiektów hotelowych** zaliczono: hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe.

Do **pozostałych obiektów** zaliczono: domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, zakłady uzdrowiskowe, pozostałe niesklasyfikowane.

W badaniu przyjęto następujące definicje poszczególnych obiektów noclegowych:

Hotel — obiekt hotelarski zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej, dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy hotel musi świadczyć usługi gastronomiczne. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii hoteli: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka.

Motel — obiekt hotelarski zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który poza usługami hotelarskimi przystosowany jest również do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponuje parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych. Każdy motel musi świadczyć usługi gastronomiczne. W zależności od wyposażenia obiektu i poziomu świadczonych usług rozróżnia się pięć kategorii moteli: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka.

Pensjonat — obiekt hotelarski, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym wyżywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami. Musi świadczyć usługi gastronomiczne. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług rozróżnia się pięć kategorii pensjonatów: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka.

Inny obiekt hotelowy — obiekt noclegowy, podzielony na pokoje, podlegający jednemu zarządowi, świadczący pewne usługi, w tym przynajmniej codzienne sprzątanie pokoi, ślanie łóżek i mycie urządzeń sanitarnych (np. obiekt spełniający zadania hotelu, motelu lub pensjonatu, któremu nie została nadana kategoria).

Dom wycieczkowy — obiekt położony na obszarze zabudowanym lub w pobliżu zabudowy, posiadający co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowany do samoobsługi klientów oraz świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy dom wycieczkowy musi posiadać przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług domy wycieczkowe dzieli się na trzy kategorie: najwyższa — kat. I, najniższa — kat. III.

Schronisko — obiekt położony poza obszarem zabudowanym, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Schronisko posiada przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. Pojęcie „schronisko” nie obejmuje schronisk młodzieżowych.

Schronisko młodzieżowe — obiekt przeznaczony do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowany do samoobsługi klientów. Schronisko młodzieżowe jest placówką zlokalizowaną w samodzielnym budynku lub w wydzielonej części budynku. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług schroniska młodzieżowe dzieli się na trzy kategorie: najwyższa — kat. I, najniższa — kat. III.

Szkolne schronisko młodzieżowe — placówka oświatowo-wychowawcza umożliwiająca rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Ośrodek wczasowy — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z wczasami.

Ośrodek kolonijny — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z koloniami.

Ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany trwale do przeprowadzania kursów, konferencji, szkoleń oraz zjazdów itp. Może być także wykorzystany do świadczenia usług wczasowych.

Dom pracy twórczej — obiekt, w którym są zapewnione właściwe warunki do wykonywania pracy twórczej i wypoczynku twórców, wykorzystywany również (głównie przez ich rodziny) jako ośrodek wczasowy. Obiekt ten musi posiadać stałe urządzenia grzewcze.

Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych — domek turystyczny to budynek niepodpiwniczony, posiadający nie więcej niż cztery pokoje, dostosowany do świadczenia usług typu hotelarskiego. Domki turystyczne mogą tworzyć zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych oraz organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych.

Kemping — teren zwykle zadrzewiony, strzeżony, oświetlony, mający stałą obsługę recepcyjną i wyposażony w urządzenia (sanitarne, gastronomiczne, rekreacyjne) umożliwiające turystom nocleg w namiotach, mieszkalnych przyczepach samochodowych, a także przyrządzanie posiłków oraz parkowanie pojazdów samochodowych. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług, kempingi dzieli się na cztery kategorie: najwyższa — 4 gwiazdki, najniższa — 1 gwiazdka.

Pole biwakowe — wydzielone miejsce w terenie zadrzewionym, niestrzeżone, oznakowane i ogrodzone prowizorycznie, umożliwiające turystom nocleg w namiotach. Na polu biwakowym znajdują się punkty poboru wody pitnej, podstawowe urządzenia sanitarne i tereny rekreacyjne.

Ośrodek do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego — zespół obiektów i urządzeń zlokalizowanych w niedużej odległości od aglomeracji miejskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie terenów o walorach przyrodniczych korzystnych dla rekreacji, w strefach z zapewnioną komunikacją środkami przewozu publicznego. Ośrodek wyposażony jest zgodnie z potrzebami krótkotrwałego wypoczynku i rekreacji. Umożliwia obsłużenie jednocześnie znacznej liczby osób o różnych upodobaniach. Obiekty noclegowe wchodzące w skład ośrodka mogą być wykorzystywane na potrzeby wczasów.

Zakład uzdrowiskowy — zakład świadczący usługi w zakresie opieki zdrowotnej położony na terenie uzdrowiska i wykorzystujący przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska.

Pozostałe niesklasyfikowane — obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, hotele robotnicze itp.

Do 2004 r. do grupy „Pozostałe niesklasyfikowane” zaliczano obiekty nie spełniające wymagań kategoryzacyjnych dla poszczególnych rodzajów obiektów.

Od 2004 r. do grupy „Obiekty hotelowe (hotelopodobne)” wprowadzono podgrupę „Inny obiekt hotelowy”, zaś do grupy „Pozostałe obiekty zbiorowego zakwaterowania” — „Szkolne schronisko młodzieżowe”.

Placówki gastronomiczne w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania obejmują wszystkie zakłady i punkty gastronomiczne zlokalizowane na terenie danego obiektu, bez względu na właściciela i dostępność (ogólnodostępne, tylko dla gości). Do barów zaliczono także: kawiarnie, winiarnie, piwiarnie, jadłodajnie itp.; do punktów gastronomicznych — także smażalnie, pijałnie, lodziarnie, bufety itp.

W badaniu bazy noclegowej turystyki zastosowano następujące rozwiązania:

- dane dotyczące obiektów i miejsc noclegowych obejmują wszystkie obiekty czynne w dniu 31 VII oraz obiekty nieczynne w tym dniu, ale czynne w innych dniach badanego miesiąca; przyjęto dla nich maksymalną liczbę miejsc,
- przez obiekt czynny rozumie się obiekt, którego co najmniej część była dostępna dla turystów (niezależnie od tego, czy był on faktycznie wykorzystywany) w badanym okresie,
- stopień wykorzystania obiektu — wyrażony w procentach — wynika z porównania faktycznie udzielonych noclegów do nominalnej liczby miejsc noclegowych (suma miejsc noclegowych przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu), a dodatkowo dla hoteli, moteli, pensjonatów i innych obiektów hotelowych — z porównania faktycznie wynajętych pokoi do nominalnej liczby pokoi (suma pokoi przygotowanych w każdym dniu działalności obiektu),
- osoby korzystające, to liczba osób (turystów), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu (tj. zostały zameldowane); oznacza to, że osoby przebywające na przełomie dwóch miesięcy w opracowaniach ujmowane są tylko raz, czyli będą wykazywane tylko w jednym miesiącu (tj. w chwili zameldowania),
- udzielone noclegi to iloczyn liczby osób korzystających i ilości dni (nocy) ich pobytu,
- wynajęte pokoje w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych stanowią sumę pokoi wynajętych w każdym dniu działalności obiektu, bez względu na liczbę osób nocujących w tych pokojach.

Szlaki turystyczne — są to trasy (przede wszystkim piesze) wytyczone w terenie ze względu na walory krajobrazowe (z uwzględnieniem warunków bezpieczeństwa turystów i przepisów ochrony środowiska) i oznaczone umownymi znakami umożliwiającymi odnalezienie właściwej drogi — zalecanej lub obowiązkowej.

Turystyka kulturalna obejmuje działania związane z kulturą, podejmowane przez odwiedzających, oraz podaż produktów oferowanych odwiedzającym, nastawionym na poznawanie kultury w czasie swego wyjazdu.

Zwiedzanie wystaw, muzeów, udział w wydarzeniach artystycznych jest określane mianem „działalności” kulturalnej. Działalność ta stanowi część „turystyki kulturalnej”.